

SETO KEEL JA KULTUUR
Ainekavad Setomaa põhikoolidele
Valikained

SISSEJUHATUS

Ajalooline Setomaa on Kagu- Eesti osa vastu Venemaad. Moodustub osa praeguse Põlva ja Võru maakonnast ning Venemaa poolele jäävast Petseri rajoonist. Selles piirkonnas on välja kujunenud rida erinevusi võrreldes muu Eestiga, samuti on säilinud ehedamal kujul vana rahvakeele kasutus, kombed, omakultuur ja säilinud on ka tugev õigeusu mõju. Seto keel on nimetatud piirkonna vana rahvakeele, mille kõnelejate arv on tänaseks jäänud väiksearvuliseks.

Aine *Seto keel ja kultuur* õppimine annab õpilastele teadmisi seto keelest ja kohalikust seto kultuurist, süvendab teadmisi oma kodupaiga loodusest, ajaloo, inimestest, sündmustest; suurendab lugupidamist omakandi kultuuripärandi vastu, süvendab vastutust tuleviku suhtes ja aitab kaasa seto keele ja kultuuri säilitamisele järgmiste põlvkondade jaoks. Tähtsaim on noorte seto keele oskuse arendamine, nii kuulamise, rääkimise, lugemise kui kirjutamise osas.

Ainevaldkond *Seto keel ja kultuur* jaguneb vastavalt kooliastmetele kolmeks erinevaks kursuseks: *setokeelne algõpe* (70 tundi), *setokeelne kodulugu* (70 tundi) ja *seto keel ja kultuur* (70 tundi).

Seto keele algõpe sisaldab endas seto keeles kõnelema ja lugema õppimise. Selle läbinud õpilased peavad saama aru setokeelsest kõnест, seto keelest lugu pidama ja oskama lugeda setokeelseid lihtsamaid (lühemaid) tekste. *Setokeelne kodulugu* arendab edasi seto keele rääkimise oskust, tutvustab kodupaiga ja kogu Setomaa loodust, ajalugu, vaatamisväärsusi, tuntumaid inimesi, levinumaid kombeid. *Seto keel ja kultuur* – kursus seob omavahel järgmised valdkonnad: 1) seto keel, selle erijooned, keele uurimise (ka uurijad) ja kasutamise ajalugu; 2) rahvalooming : seto kultuuri esemeline osa (rahvariided, ehted, seto taluehituse omapära, külatsässonad, käsitöö, setu söögid) ning rahvaluule (leelo, setu rahvalaulu omapära, tuntumad leelotajad; muinasjutud); vanad rahvakombed, tähtpäevad, kiriku ja usuga ning igapäevaeluga seonduvad tegevused, ka traditsioonid, 3) setokeelne kirjavara : ajaleht, ilmunud koolikirjandus, ilukirjandus (ka näitekirjandus), tähtsamatud-kalendrid, õpilaslooming, uurimused; tuntumad seto keeles (ja/või Setomaast) kirjutatud autorid, nende loomingu ülevaade ja näited ning 4) seto-liikumine.

Käesoleva ainekava alusdokumentideks on Eesti Vabariigi Haridusministeeriumi poolt kinnitatud riiklikud ainekavad. Eeskujuks oli meil ka Võro Instituudi poolt koostatud *Võro keele ja kultuuri* ainekava. Suur tänu Võro Instituudi rahvale! SETO KEELE JA KULTUURI ainekavad on läbi arutatud ja heaks kiidetud Seto Instituudi nõukogus 2014. aastal.

SETO KEELE ALGÕPE

(I vanuseaste)

III - IV klass

2. klass - seto keele algkursus (kõnelema õppimine) – 35 tundi (1 tund nädalas)

3. klass - seto keeles lugema õppimine - 35 tundi (1 tund nädalas)

1.1. Õpetuse eesmärgid

Seto keele algõpe taotleb, et õpilane

- austab seto keelt, tahab selles keeles kõnelda;

- omandab enam- vähem seto keelele tüüpilise hääldamise;
- saab aru lihtsamast setokeelsest kõnest;
- oskab seto keeles vastata esitatud küsimustele;
- oskab lugeda seto kirjaviisis trükitud teksti;
- oskab etteantud teemadel seto keeles lühidalt rääkida.

1.2. Õppetegevused

Taotletakse, et õpilastel kujuneks teadlikult austav suhtumine omakeelsesesse kõnesse, teiste jutu kuulamise, oskus suhelda oma kodukandi keeles ning arvestada vestluspartnereid ja olukordi.

Kuulamine. Setokeelse kõne (õpetaja jutt, hea keeleoskaja kodukandist, vanaema- vanaisa, vanemad, lindistatud setokeelne tekst) kuulamine, sellest kõnest arusaamine.

Klassikaaslaste või teiste laste kõnelemise või ettelugemise kuulamine ning sellest arusaamine.

Õpetaja või juhendaja setokeelsete korralduste ning tööjuhiste kuulamine ja kuulamisülesannete täitmine nende põhjal.

Setokeelsete laulude, luuletuste, muinasjuttude või lühikeste proosatekstide kuulamine.

Rääkimine. Lühikeste vastuste andmine õpetaja või juhendaja setokeelsetele küsimustele varem teadaolevatel kõneteemadel. Küsimuste esitamine kuuldud teksti kohta. Kuulatud tekstist lühike ümberjutustus (sisukokkuvõte)

Kahekõnede, lühinäidendite, rollimängude esitamine; setokeelsete laulu- ja ringmängude esitamine. Teretamine ja hüvastijätmine; palumine ja tänamine, andekspalumine ning andestamine; andmine ja vastuvõtmine. Tee küsimine ja juhatamine. Kellaaja küsimine ning vastamine. Ostmine ja müümine, vahetamine.

Suhtlemine loodusega.

Lugemine. Setokeelse teksti vaikne ja häälega lugemine. Setokeelsete luuletuste ilmekas lugemine (esitamine). Kahekõnede, lühinäidendite lugemine osalistega. Lindile lugemine. Kirjalike tööjuhendite lugemine ja neist arusaamine (õpetaja abiga).

Kirjutamine. Lünkteksti täitmine, setokeelsete sõnade ja lühikeste lausete kirjutamine, setokeelsete ristsõnade lahendamine. Pildil olevale nimetuste ning seletuste lisamine. Lihtsate lausete koostamine (keeleoskaja abiga). Lühikeste etteütluste ja lühijuttude kirjutamine. Vastavalt kõneteemadele kirjakeelsetele mõistetele setokeelsete vastete leidmine ja vastupidi . Lihtsamate lausete tõlkimine seto keelest kirjakeelde ja vastupidi (õpetaja abiga).

Muud tegevused. Mitmesuguste mängude mängimine , kus kasutavad setokeelset sõnavara, lihtsamate rahvalaulude laulmine, setokeelsete laulumängude (ringmängude) mängimine. Ettevalmistused setokeelseteks etteasteteks oma koolis, vallas, naaberkoolides; esinemine keele-, luule-, laulupäeval, Seto Kuningriigi päeval.

1.3. Õppesisu

Hääldamisoskused. Häälik ja täht. Seto keele häälikute ning häälikuühendite õige hääldamine. Larüngaalklusiili hääldamine (tulõ', nimä', esä'-imä') , häälikute pehmendamise (mine' kar'ja, pall'o jne) , kõrge õ hääldamine (kõnõlõs, mõõtmine, võõra'), ts ja ds.

Keeleteadmised. Häälik ja täht. Seto keele häälikud ja nende märkimine seto kirjaviisis: q või ' märgitud (larüngaalklusiil), ´ pehmendusmärk, ts ja ds.

Ainsus ja mitmus hoonõh- huunõ', tarõ- tarõ'. Asesõnad ma', sa', timä, mii', tii', nimä'; tuu, nuu'. Küsisõnad koh', määne, mill'e, minkjaost, ku pall'o. Tagaeitus tulõ-õi, teku-i, olõ-õi. Tegusõnad, olevik, minevik

Tekstid. Setokeelsed rahvalaulud (laste ja hällilaulud, tähtpäevalaulud, katkendeid "Pekost", tuntud laulikute leelotekstid). Seto muinasjutud, kohapealseid muistendeid. Vanasõnad, mõistatused, naljandid.

Luuletused, lühijutud, kahekõned, lühinäidendid.

Setokeelsed omaloomingulised tekstid (õpilaste kirjutatud).

Kõne- ja lugemisteemad.

UMAH KOTOH KÕGÕ PARÕB. Nimi, vanus, välimus, elukoht, tegevused, huvid ja hobid; pere ja sugulased, vanavanemad, pere traditsioonid.

SETOMAA OM SÜÄME SEEH. Maa- või linnakodu, kodutalu, kodutalu hooned, koduümbruse loodus: mets, põld, kodu- ja metsloomad (ka linnud), koduküla või –linn, koduvald.

KOOL JA OMA KLASS. Õppeained, õppetarbed, muud kooliasjad, klassikaaslased, koolisõbrad; koolimaja, oma klassiruum, spordiväljak.

ELURING. Ilm. Päike ja Kuu. Päev ja öö. Kellaaeg, nädalapäevad, kuud, aastaajad.

ESIVANÕBIDÕ PERÄNDÜSÕST. Tähtpäevade pidamise aeg, miks peetakse, vanad kombesid tähtpäevade tähistamisel, ennustused seoses tähtpäeva ilmaga, tänapäevased kombesid .

1.4. Õpitulemused

Õpilane

- teeb vahet seto keele häälikuil kõnes ja kirjas ning oskab neid kirjutada;
- oskab õigesti hääldada seto keelele eripäraseid häälikuid;
- saab aru setokeelsetest korraldustest ning tööjuhenditest
- saab õpitud sõnavara piires aru setokeelsest kõnest;
- oskab lugeda setokeelset teksti;
- oskab vastata lihtsatele setokeelsetele küsimustele ja küsida ise;
- oskab oma mõtteid väljendada seto keeles (kõneteemade järgi);
- esitab peast mõne setokeelse luuletuse või laulab rahvalaulu;
- teab mõnda seto muinasjuttu või kohapealset pärimust;
- oskab kirjutada seto keeles lühietteütusi, jutukehi, sõnumeid.

1. 5. Õppevara

1. 5. 1. Õppekirjandus.

- Jüriöö, V. 2009. Seto lugemik. Palakõsõ' seto keeleh.
- Hõrna, A; Kauksi, Ü. ja teised. 2011. Seto aabits. Aabitsa juurde on ilmunud ka kassett).

Saab kasutada:

- Leeni ja Heino Sõrmus. Kelläga kahr. Seto jutusõ. (raamatuga koos on kassett ja CD). 2001.
- Jelena Sõrmus. Kadajanõ. 2005.

1. 5. 2. Lisamaterjalid.

- Mino Võromaa 1. - 28. Võro Instituut 1995 – 2015. (kasutada saab seto koolide õpilaste tekste)
- Võro- seto tähtraamat (kalender). Võro Selts VKKF 1990 – 2015. (saab kasutada setokeelset materjali).
- Kassetid, laserplaadid, lindistused kohalike folkansamblitelt.

SETO KODULUGU

(II vanuseaste)

V - VI klass

5.klass – 35 tundi (üks tund nädalas)

6.klass – 35 tundi (üks tund nädalas)

2.1.Õpetuse eesmärgid

Seto koduloo õpetus taotleb, et õpilane:

- peab lugu oma kodukohast, austab seal säilinud esivanemate pärandit: keelt, kombeid, omakultuuri;
- peab lugu ja austab kogu ajaloolise Setomaa looduslikku ning kultuurilist omapära;
- teab kodukandi ajalugu, tunneb selle loodust, vaatamisväärsusi, kohti ja inimesi;
- mõtleb kodukandi tulevikule;
- oskab rääkida seto keeles oma kodukandist- Setomaast;
- arendab edasi seto kõnekeelt, lugemis- ning kirjutamisoskusi.

2.2.Õppetegevused

Kuulamine. Erinevate setokeelsete tekstide, eri vanuses setode (kohalike inimeste) jutustuste kuulamine. Setokeelsete lindistuste (või plaadilt) kuulamine õpitud teemade ulatuses , nende järgi koostatud ülesannete täitmine. Uute teadmiste saamine setokeelsetest kuulatud tekstidest.

Rääkimine. Raamatuteksti sõnavara piires teksti ümberjutustamine, lühikokkuvõtte tegemine, vestlus kodulooliste teemade järgi. Küsimuste koostamine ning neile vastamine. Kodukoha vaatamisväärtustest rääkimine ja tutvustamine teistele.

Lugemine. Setokeelsete tekstide lugemine ning nendest koduloo alaste teadmiste, oskuste, info leidmine. Kirjalike tööjuhendite lugemine ning neist arusaamine. Kodukoha või Setomaa teemalise teksti lugemine. Setokeelse ilukirjandusliku teksti lugemine.

Kirjutamine. Setokeelse lühikokkuvõtete kirjutamine oma kodukoha või Setomaa vaatamisväärsuste kohta pikema etteantud teksti ja/või piltide abil. Etteütluste kirjutamine. Lühikirjandi kirjutamine. Lünktekstide täitmine. Setokeelsete tekstide tõlkimine eesti keelde.

Eestikeelsete tekstide tõlkimine seto keelde.

Muu tegevus. Matkaraja tegemine oma kodukohta vaatamisväärsustega tutvumiseks (rühmatöö). Õppekäik kodukandi vaatamisväärsustega paikadesse. Matk "Setomaa ajaloo- ja kultuuriloo mälestised". Setokeelsed muuseumitunnid Väraska Talumuuseumis. Kohtumised kohalike kodu-uurijate, kultuuritegelaste, vallajuhtide ja teiste tuntumate inimestega kodukandist. Info otsimine kodukohta kohta arvuti abil.

2.3. Õppesisu

Ajalooline Setomaa. Lühiülevaade. Asukoht. Piirid. Suurus. Naabrid. Erinevad piirkonnad (rahvapärased nulgad). Suuremad keskused. Tänapäeva Setomaa piirid. Elanikud, nende arv. Seto keele rääkijate hulk. Seto keele tähtsamad erijooned.

Loodus. Maapinna pinnavormid, nende kujunemine. Loodusvarad. Erinev looduslik kooslus Setomaa eri osades. Suuremad jõed ning järved. Eripärased ning ilusad looduslikud kohad. Taimed. Loomad. Linnud. Loodushoid- ning looduskaitse. Natura alad.

Ajalugu. Inimasustuse algus ja areng Setomaal. Muististe leiukohad :vanimad asulakohad, linnamäed ja pelgupaigad, kääbaskalmistud, juhuleiud. Tähtsamad ajaloolised sündmused, nende seosed naabritega. Idanaabrite osa setode ajaloos. Ajaloolised mälestised.

Setod kui põline maarahvas. Taluhooned, tööriistad, söök-jook, riided (rahvariided)

Tegevusalad: põlluharimine, kalapüük, jaht, käsitöö.

. Levinumad rahvalikud tähtpäevad. Tähtsamad kirikupühad.

Kodu ja perekond. Suguvõsa. Vanavanemad (elulood, nende mälestused). Peres säilinud pärimused. Külakogukond, selle suur tähtsus setode elus. Tänapäeva külaliikumine, kodukandi seltsid, seltsingud.

Lähim koduümbus. Koduküla ja koduvald. Kodukandi omapära, vaatamisväärsused (looduslikud, ajaloolised, kultuurilised). Lühiülevaade kodukohast ajaloosündmuste taustal.

Kodukandi kohanimed: talude nimed, külade nimed, looduslike paikade ja –objektide nimed. Kohalikud muistendid

Koduküla ajalugu. Tuntumad kodukülast (või vallast) pärit inimesed.

Kodukool: selle ajalugu, tuntumad õpetajad, kooli omapära.

Laulud , luuletused, tekstid kodukohta kohta. Kodupaiga inimeste tegemised, huvid.

Kodukohta võrdlemine mõne teise Setomaa nulgaga, mis on erinevat- mis ühine.

2.4. Õppetulemused

Õpilane:

- oskab hinnata oma kodukohta, tunda uhkust selle eripära väärtuste üle;
- austab perekonda, tunneb oma suguvõsa, peab lugu peretraditsioonidest;
- tunneb tähtsamaid episoodide kodukohta ajaloost ja oskab neid seostada naabrite ajalooga;
- teab kohalikke setopäraseid kohanimesid ning oskab Setomaa erinevaid paiku kaardilt üles leida;
- oskab saada setokeelsetest tekstidest enda jaoks vajalikku teavet;
- tunneb tähtsamaid kohalikke ning piirkondlikke looduslikke, ajaloolisi ja kultuurimälestisi;

- on võimeline tutvustama lühemalt kodukandi vaatamisväärtusi;
- oskab valida tähtsamad vaatamisväärtused ja koostada matkaraja (matkamarsruudi) kava.

2.5. Õppevara

2.5.1. Õppekirjandus

- Seto kodu lugu. Toimetaja: Sirje Siruli. 1999.
- Seto lugõmik. Koostaja: Vello Jüriöö. 2009.
- Uus õpik ja töövihik õpilastele on katseklassis töös. Ilmuvad (loodetavalt) 2016/2017. õppeaasta alguseks.

2.5.2. Lisamaterjalid

- * Mino Võromaa 1. - 28. Võro Instituut. (kasutada saab setokeelset õpilaste omaloomingut).
- Koolielost ja pall'ost muustki. Koostanud Vello Jüriöö. 2012. Setomaa Rahvahariduse Selts.

SETO KEEL JA KULTUUR

(III vanuseaste)

VII - VIII klass

7. klass – 35 tundi (1 tund nädalas)

8. klass - 35 tundi (1 tund nädalas)

3.1. Õpetuse eesmärgid:

Seto keele ja kultuuri kursuse eesmärkideks on, et õpilane:

- peab lugu seto keelest, oskab ja tahab seda rääkida;
- tunneb seto keele erijooni;
- tunneb ja hindab kohalikku kultuuripärandit;
- tahab osa võtta seto pärimuskultuuri säilitamisest , tutvustamisest ja edasiviimisest uuele põlvkonnale;
- peab tähtsaks Setomaa looduse ja omapäraste loodusobjektide ning ajalooliste ja kultuurimälestiste tutvustamist ja kaitsmist;
- tunnetab oma osa ja vastutust seto keele ja kultuuri kestmajäämisel;
- oskab kasutada setokeelseid raamatuid ja teatmikke;
- oskab loetud tekstist meeldejäanud ja omi mõtteid seto keeles selgesti teistele edasi anda;
- loeb setokeelset teksti kindla eesmärgiga ja mõistab seda;
- kirjutab setokeelset teksti seto kirjaviisis.

3.2. Õppetegevused

Kuulamine. Oma kaaslaste setokeelsete esinemiste kuulamine ja arutamine. Kohalike seto keelt rääkivate vanemate inimeste jutu või mälestuste lindistamine ning nende lindistuste kuulamine.

Tekstide kuulamine ning vastavate ülesannete täitmine.

Rahvalaulude, muinasjuttude, muistendite, naljandite kuulamine.

Rääkimine. Loetud või kuulatud tekstide ümberjutustamine. Seto keeles rääkimine igapäevaelu teemadel, seto kultuuri tutvustamisel. Vestlused kaaslastega, õpetajaga, oma vanemate ja vanavanematega või seto keelt rääkivate täiskasvanutega.

Kahekõnede õppimine ja esitamine, rollimängude läbiviimine. Arutelud või rühmatööd seto keeles varem kokkulepitud teemadel.

Setokeelse rahvaluulepõimiku (laul, mäng, tants, liikumine, sõnaline osa) või luulekava kokkupanek, selgeks õppimine ja esitamine.

Lugemine. Setokeelsete proosakatkendite või luuletuste ilmikas esitamine. Lugemine helilindile ja selle arutamine. Näidendite lugemine osalistega, õppimine ja esinemine nendega klassis, koolis või mõnel muul üritusel.

Lugeda setokeelseid artikleid ajalehes "Setomaa", seal ilmuvaid luuletusi ja seto laste kirjutisi kogumikust "Mino Võromaa". Külastada pidevalt Setomaa ja oma valla kodulehekülge.

Kirjutamine. Setokeelse teksti järgi kava tegemine, selle sisukokkuvõte. Setokeelse luuletuse kirjutamine.

Kirjand. Etteütlus. Ümberjutustus. Jutukese kirjutamine.

Küsimustiku koostamine, selle järgi parema seto keelt ja kultuuri tundva õpilase väljaselgitamine klassis, koolis, koolide vahel.

Setokeelsete ristsõnade, mängude ja teiste õppevahendite valmistamine. Setokeelse klassi või kooli ajalehe, seinalehe, stendi väljaandmine.

Muud tegevused. Õppekäigud kohapealsetesse kultuuriinimeste elukohtadesse või pärimustega seotud kohtadesse. Kohtumised Setomaalt pärit tuntud kultuuriinimestega. Osavõtt setokeelsetest üritustest: omaloominguvõistlustest, Seto muinasjutu päevast, leelopäevadest. Osavõtt rahvalike või kiriklike külapäevade tähistamisest, esinemine nendel. Värska Talumuuseumi külastamine pärimuskultuuri (esemelise kultuuriga) tutvumiseks: taluarhitektuur, tööriistad, majatarbed, riided, kombid. Kaastöö ajalehele "Setomaa" oma kodukandi elu ning tegemiste tutvustamiseks. Ühisüritused teiste Setomaa koolidega. Osavõtt kodu- uurimuslikust tegevusest.

3.3. Õppesisu

Keeleteadmised. Seto keele kujunemisest, naabrite mõjud. Keeleliste iseärasuste tutvustus. Seto keele uurimisest ja uurijatest minevikus ning tänapäeval.

Sõnade muutmine. Nimisõnade ja nende käänamine. Omadussõnade võrdlusastmed ja käänamine. Arvsõnad: järg- ja põhiarvud. Asesõnad, nende käänamine. Küsimused, lausetes küsisõnade kasutamine.

Pöördsõnad. Olevik ja minevik. Kõneviisid ja tegumoed. Eitav ja jaatav kõne.

Sagedamini kasutatavad määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad.

Õpilaste kirjalike tööde analüüs.

Rahvalooming (esemeline kultuur). Muinasmälestised : asulakohad, linnamäed ja pelgupaigad, kääbastikud, aarde- ja juhuleiud. Hilisemad ajaloomälestised: Irboska kivilinnus, Petseri klooster, tsassonad.

Seto rahvariided. Naiste- ja meesterõivad. Naabrite mõju rahvariiede arenemisel, seosed muinasaja riietusega.

Ehted. Ehete rühmad: pea-, kaela- ja rinnaehted, käeehted. Muinasaja ehted. Ehete areng, naabrite mõjud. Hõbeehted. Seto sõlg. Tsaposkad.

Seto ehituskunst. Taluhooned. Suletud hoovid. Tsassonad (külakabelid)

Käsitöö. Tööriistad. Enamlevinud käsitööharud.

Toidud. Peo- ja igapäevatoitud.

Igapäevaelu. Vene tsaaririigi koosseisus ja Eesti Vabariigis. Ühiskondlikud suhted, haridus, kultuur, organisatsioonid, probleemid. Maareform. Nimede panek. Piirimaade Selts. Seltsid. Ühistud. Samuel Sommer.

Rahvaluule (leelo, muinasjutud, pärimused, laulumängud). Seto rahvalaulu omapära, selle vorm, temaatika. Leelo, itkud, laulumängud, tähtpäevalaulud jne. Seto kuulsamad lauluemad: Anne Vabarna, Hilana Taarka, Miku Ode , Martina Iro jt. J. Hurt ja “Setokeste laulud”. V. Pino, V. Sarv ja P. Hagu- seto rahvaluule uurijad. A. Kalkun.

Seto laulupeod ja leelopäevad. Tuntumad rahvakultuuri ansamblid. Rahvapillid. Seto kannel. Lõõtspill.

Muinasjutud, koha- , kombe- ja isikupärimused. Seto naljandid. Mõistatused.

Rahvakombed. Pulmakombed. Matusekombed. Lapse sünniga seotud kombestik. Usuga seotud tavad. Peretraditsioonid tänapäeval.

Tähtpäevad. Kirikupühad. Külapeod (kirmased).

Setokeelne kirjavara. Jakob Hurt “ Setukeste laulud”. Paulopriit Voolaine, tema tegevus. Schmalzi tegemised, setokeelne ansambe, setokeelne “Töganitsa Höödo...”. Jaan Sandra (Sander) kui J. Hurda usinaim korrespondent seto muinasjuttude kogujana. ”Kahrukõrvaga Ivvan”. Paul Hagu ja eepos “Peko”. “Setu lugemik “, “Kodotulõ” . Paul Haavaoks ja tema luule. “Seto kodu lugu”. L.Reissari “Setomaa läbi sajandite”. P.Lehestik ja luule. Seto kirävara.

Setokeelne ajakirjandus. Ajaleht “Setomaa”. Ilmar Vananurme luuletused ja jutud. Võro – Seto tähtraamat. Õpilastööde kogumik “Mino Võromaa”.

Setokeelne näitekirjandus. Kauksi Ülle ja “Taarka”. A. Kikkas .

A.Hõrna koduloo teemalised kirjutised . Leeni ja Heino Sõrmus. “Kelläga kahr “ ja Leeni

Sõrmuse “Kadajanõ”.

Seto – liikumine. Eesmärgid. Huvi suurenemine oma keele, kultuuri ja mineviku vastu. Seto Kongressid. III Seto Kongress. Kultuuriprogramm. Setokeelsed raadiosaated, “Setomaa” pildialbum. Vanemate Kogu. Setomaa Valdade Liit. Setomaa arendusseltsi ja Setomaa Sihtasutuse loomine. Võro Instituut. Lõuna- Eesti keele ja kultuuriprogramm. Seto Kultuuriprogramm. Leelopäevad. Seto seltsid. Värska Seto Talurahvamuseum. Seto Kuningriigi päev. K. Eichenbaumi uurimus “Ku kavvas Setomaalõ seto rahvast jakkus”. Kodu – uurimine. Tuntumad kodu- uurijad (ka õpilaste uurimuste juhendajad). Loodushoid. Natura – alad.

Setomaalt pärit tuntud inimesed. Paul Lehestik- kooli-ja kirjamees. Nikolai Laanetu, zooloog, saanud tuttavaks ka kobraste uurijana.

3.4. Õppetulemused

Õpilane:

- oskab lugeda korralikult seto kirjaviisis kirjutatud;
- oskab enam- vähem kirjutada teksti seto kirjaviisis;
- teab seto keele erijooni ja kasutab neid oma kõnes, kirjas;
- tunneb seto keele vormiõpetust;
- oskab seto keeles loetud või kuulnud materjale edasi jutustada;
- tõlgib vabalt setokeelset teksti kirjakeelde ja vastupidi;
- oskab analüüsida klassikaaslaste setokeelseid kirjatöid;
- teab kodukoha kultuurimälestisi, oskab neid tutvustada seto keeles;
- saab aru seto leelo omapäras, teab 2-3 tuntumat rahvalaulikut;
- tunneb kohalikke tähtpäevi, saab aru nende sisust ja oskab 2-3 kombestikust jutustada;
- tunneb uhkust omakandi keele , rahvariiete, kombestiku üle, tahab neid tutvustada ning säilimisele kaasa aidata;
- teab seto keeles kirjutatud trükiseid, loeb ajalehte “Setomaa”;
- on võimeline peast esitama 2- 3 setokeelset luuletust.
- tahab aktiivselt osaleda seto kultuuri hoidmisel, arendamisel, säilitamisel.

3.5. Õppematerjalid

3.5.1. Õppekirjandus

Õpik ja töövihik õpilastele valmib (käsikiri on olemas trükivalmis) 2016.a. sügiseks.

3.5.2. Lisamaterjalid

- Setumaa kogumik 1 – 6. 2003 – 2014.a.
- Võro – seto tähtraamat . 1990 – 2015.a. (setokeelne osa).
- Võro Instituut. Toimõndusõq.
- Ajaleht “Setomaa”. 1995 – 2015.a.

- Mikitamäe valla kroonika materjale. Koostaja V.Jüriöö. 2014.
www.mikitamae/imager/ajaleht/kroonika.pdf